

UNITÁRIUS

Pethő István
unitárius lelkész
Szentlőrinc

UNITÁRIUS ÉLET

Már jó ideje, hogy híveinkhez nem juthattunk el. Több kísérlet is történt arra, hogy lapunkat újra életre hívjuk, de a nehézségeket eddig nem győzhettük le. Most újra a régi szeretettel köszöntjük az olvasót. Bármilyen szűkre szabott legyen is lapunk terjedelme, mégis csak egy újabb kapocs közöttünk.

Szeretnők, ha lapunk minden hívünkhöz eljuthatna és elvihetné tartalmán keresztül az unitárius élet üzeneteit. Maga az a tény, hogy lapunk — végre elindulhat, hír arról, hogy élünk és hogy ennek az életnek sok nemes, jó és szép színfoltja van.

Az élet mindannyiunk számára nehéz és nagy feladatokat rótt. Feladataink sokszor látszanak megoldhatatlannak. De akármilyen nagy valóságok is az élet akadályai, bármennyire tettek is próbára a halál, elválás, szenvedés sokszor emberfelettinek látszó problémái, mindezen túl éreztük Isten hatalmát és gondviselését.

Az élet némelyeknek érdekes, mások belefáradtak. Némelyek igen nagy dolognak tartják, mások majdnem semmibe veszik. Az önteltek rendszerint verembe esnek s alig tudnak onnan újra kijutni. Viszont az élettől kifáradni, unottá lenni a legtöbbször szegénység. A nemes természetek csak nagyon ritkán jutnak ilyen helyzetbe. Ha az ember tele van eréllyel és reménységgel, meglátja az élet kifogyhatatlan szépségeit, azt, hogy mindennap gazdagabb, teljesebb és változatosabb; képes arra, hogy a küzdelmet folytassa és az életet komoly szándékkal megélje. Az igazi élet ott kezdődik, amikor megérzi, felismeri, hogy csak önmagából és csak önmagáért nem élhet. Az igazi élet az ember élete összhangban Istennel, természettel és emberrel. Lehet-e nemesebb célja az ember életének, mint küzdeni az igazság előhaladásáért, megismerni a lélek útjait, a jóság indító okait és megakadályozni a rossz előretörését.

Az unitárius vallás célja az érzések nemesítése, az értelem megvilágosítása, az akarat megerősítése és a jelen és jövő életre való megnyugtató és boldogító. Tehát vallásunk célja az ember nemesítése, jobbra készítése, egyszóval tökéletesítése és így üdvözítése. Legyenek tökéletesebbek az emberek és tegyék tökéletesebbé a közösségeket. Gondolatainkkal, kiejtett szavainkkal és tetteinkkel hatunk egymásra. Valamennyiük nemes szava, gondolata és cselekedete emelheti a közösség értékét. Vallásunk célja, hogy az emberi eszményt mindenki megismertesse és minden embert a tökéletesedés útjára vezessen, ott megtartson és üdvözítsen. Ezért a célért, ezért az életért valamennyien felelősek vagyunk, tehát érte munkál-

kodnunk kell. Minden eszközzel legyünk azon, hogy minden emberből a legtökéletesebbet kihozhassuk, hogy minden emberben kialakíthassuk a legmagasabbrendűt.

Vannak eszmék, melyek az ember felett állanak és igényt tartanak az érvényességre. A keresztény eszméket maga Jézus hirdette meg és az igazi keresztény embernek ahhoz gondolatában, akaratában és cselekedetében ragaszkodnia kell. Ezeknek a törvényeknek eredete nem az emberben van. Örök törvények, melyektől eltérünk s melyekhez visszatérünk. Ezekben a törvényekben találjuk meg nyugalmunkat s a közöttünk való ellentétek is ezekben oldódnak fel és simulnak el. Ezek hirdetésétől, éppen az unitarizmus nagy vívmánya, a hit és lelkiismereti szabadság birtokában el nem állhatunk, mert megfellebbezhetetlen jogok és megszakíthatatlan kötelességünknek érezzük. Egész életünket döntően befolyásolják. A vallás számunkra élet és annak tanításai életadás, ihletett nevelés az életre. Az unitárius élet célja a kereszténység örökérvényű tanainak hirdetése által az Istenben és az Istenért való szabad öntudatos életre való nevelés. Az élet minden más megnyilvánulásának meg-nemesítője kívánunk lenni, hatóeszköz, mely minduntalan arra hívja fel a figyelmet, hogy a hangsúly azon a részen legyen az életnek, lenni a lélek mélyén, ahol az ember egyedül van Istennel. Lélektermelő és lélek-nemesítő erő akar lenni az unitarizmus s mint ilyen, minden életcélnek a megközelítésében is a leg-hatalmasabb, a legnélkülözhetetlenebb és legdöntőbb tényező minden hívő felett, aki annak igazi értékét megérzi, megérti és elfogadja.

Az „Unitárius Élet“ hű tükre kíván lenni egyháztársadalmunk életének. Eszköz a nemes célok szolgálatában. A szellemet kívánjuk tükrözni és az eseményeket rögzíteni. Hirdetni az unitárius kereszténység életének örök és megfellebbezhetetlen eszméit, hirdetni a jézusi igazságokat vallásunk és lelkiismeretünk szabadságához híven.

KEREKI GÁBOR.

„Unitarian Life“

is the bimonthly paper of the Unitarian Church in Hungary. This first number published in 1947 contains the following articles:

Rev. G. Kereki of Budapest: *Unitarian Life*. — Deputy Bishop A. Szent-Iványi: *Greeting from the U. S. A. to the Unitarians of Hungary*. — Prof. P. Benczédi of Kolozsvár: *Bishop N. Józán, a necrolog.* — Editor: Bishop Dr. A. Kiss. — Editor: *With good will doing service, a comment on the work of the Unitarian Service Committee for Hungary*. — *Women's Alliance work in Hungary* — *Why I believe in advancing Unitarianism* — from the *Christian Register*. — *News*.

Az 1946. év szomorú eseménnyel köszöntött be az unitáriusok számára. Józán Miklós püspök rövid néhány napi súlyos tüdőgyulladásban január hó 7-én meghalt. 77 éves volt s ilyenkor már egészen természetes a halál. Józán Miklós azonban olyan jó egészségnek örvendett, hogy nem voltunk a halálára elkészülve s így a gyász mindnyájunkat meglepetésként ért. — Ő maga számolt a halál eshetőségével. Kijelölte a házsongárdi temetőben azt a helyet, amelyet örök pihenőnek legjobbnak ítelt a maga számára. Ez a hely a Fekete-kert, dr. Gál Kelemen családjának sírhelye. E kertben nyugszik néhai Fekete Pál jóvoltából az ő családján kívül Boros Sándor igazgató, Nagy Lajos költő és tanár, egyházi főjegyző, volt 48-as hadnagy; Uzoni Gábor, a korán elhalt tehetséges kolozsvári lelkész és még sok más. Itt fog pihenni az elmultnak osztálytársa, kebelbarátja: Dr. Gál Kelemen is, ha sikerül földi részét hazaszállítani a Nagy Magyar Alföldről, ahol már két éve megpihent. Bizonyára itt könnyebb lesz a hant fölötté.

Nem csoda, ha nem számítottunk Józán Miklós püspök halálára hiszen benne mindig az életnek megtestesülését láttuk. Mint fiatal lelképásztort ismerem meg még diákkoromban. Minden diáknak ő volt az eszményképe. Daliás alak, örökké vidám, biztató klasszikus arc, hatalmas szónoki képesség költői szárnyalással egyesülve alkották Józán Miklós személyiségét. Mint budapesti lelkész egész életében rendkívül nagy munkát végzett. A munkában fáradhatatlan volt; nemcsak nagy testi és szellemi ereje miatt, hanem azért is, mert mindent jó kedvvel csinált. Arcán, lényén mindenkor bizalom ömlött el s azért tudott mindig másokban is bizalmat ébreszteni.

A nagy bizalom a lelkében lakozó nagy szeretetből táplálkozott. Vallása az őszinte tiszta emberieség vallása volt. Törhetetlen unitárius, de megbecsü-

lője minden más hitnek is. Az ő szájából nem lehetett soha felekezeti vagy másféle elfogultságot hallani. Tetteiből sem. Igaz magyar volt anélkül, hogy másokat kisebbitett vagy gyűlölt volna.

Élete nagy szónoki képességeinek megfelelően telve volt gazdag sikerekkel. Itthon is és az óceánon túl is. A világháború előtti zsinatoknak ő volt a leg-sikeresebb szónoka, az unitárius és más szabadelvű gondolkodók konferenciáin pedig egyik legtekintélyesebb közreműködő tag, aki a magyar unitárius névnek becsületet szerzett.

Büszke volt mindig népi származására. Nagy műveltsége lehetővé tette, hogy otthonosan forgott a díszes palotákban, de jól érezte magát a nép egyszerű gyermekeivel is.

Mindig a jókedvű adakozók közé tartozott. Még pedig úgy, hogy nem tudta a balkeze, hogy mit tesz a jobb keze. Különösen a szegény tanulókat nagy szeretettel segítette. Szívesen is tette, mert élete legnagyobb részét jó módban töltötte. A háború vége felé a jó mód az ő részére is megszűnt, azonban a kedvében is tudott bővelkedő lenni.

Élete vége felé a háborús idők eldurvulásai közepette súlyos fájdalmakat kellett elszenvednie, önmagán kellett tapasztalnia nagy mesterünknek, a názárethi Jézusnak azt a szomorú, de főséges élményét, midőn arcul verték. A vértanúságnak koszorúját is keresztény alázattal, de férfias lélekkel viselte el. Bizalmat sugárzó arcát csak rövid ideig árnyékolta be sötét vonások. Rövid idő után ismét bizalommal nézett embertársaira s rosszat nemcsak nem tett, de nem is kívánt senkinek. Élete bizalomteljes, hittől áthatott szeretet volt. Ez teszi halhatatlanná munkásságát, életét. Ezért él köztünk mindörökké Józán Miklós püspök személyisége.

Benczédi Pál.

Szent-Iványi Sándor üdvözlője

Boston, U. S. A. 1946. dec. 14.

Több mint két hónapi angliai tartózkodásom után Amerikába érkeztem, e hó elején. Angliában alkalmam volt, magánbeszélgetések során, a legmagasabb állású politikusok, egyházi méltóságok és társadalmi vezető emberek véleményével megismerkednem. Amit tőlük megtudtam, a legnagyobb derűlátásra készítet a világ békéjéről illetően. S különösen is örömmel tölt el, mint unitárius embert, az a körülmény, hogy a világ sorsát irányító nagy hatalmak egyöntetűen egy haladó szellemű, a társadalmi igazságosság alapján álló s az egyház boldogulását szem előtt tartó béke megalapozásán fáradoznak. Akik óhajtják a dicsőséget a magasságos mennyekben s a békességet a jó akaratú emberek között, nyugodt lélekkel nézhetnek a jövő elé, azok el ne feledjék a mi urunk Jézus Krisztusnak tanításait a haladó — fejlődő életre, („Legyetek tökéletesek”) és a felebaráti szeretetre vonatkozóan.

A világnak szüksége van az evangéliumra, de az igazi evangéliumra van szüksége, arra, amit Dávid Ferenc védelmezett, s nem arra, amit a földi hatalmasságok „meghomályosítottak”. Az újesztendő új lehetőségeket és kötelességet jelent az unitáriusok számára: hirdetniük kell az igaz evangéliumot, melynek multjuk folytán letéteményesei.

Adj a mi egy Istenünk, hogy ne bizonyuljanak méltatlannak erre a nagy feladatra.

Hirek

Meghívó. Sz. 42—1947. — A budapesti unitárius egyházközség 1947. márc. 16-án, vasárnap d. e. 11 órakor a tanácssteremben évi rendes közgyűlést tart, melyre híveinket ezúton szeretettel meghívjuk. Budapest, 1947. febr. 10. Kovács Kálmán s. k. gondnok, Barabás István s. k. lelkész. **Tárgysorozat:** 1. Lelkész jelentése. 2. Gondnok jelentése. 3. 1946. évi számadás. 4. 1947. évi költségelőirányzat. 5. 1945. évi zárszámadás. 6. A kocsordi egyházközség kérése. 7. Presbiterek választása. 8. Köri közgyűlési képviselő választása. 9. Indítványok — írásban előre.

Budapesti egyházközség tudomására jutott, hogy híveink körében valaki egyházi adót szed. Az egyházközség ilyen megbízatást senkinek nem adott. Az illetéktelen adószedőt kérjük a rendőrségnek átadni.

Újpesten a Szent István téri református templomban, márc. 23-án d. u. 4 órakor unitárius istentisztelet tartunk.

Pestszentlőrincen február hó 16-án, vasárnap d. u. 6 órakor műsoros családi összejövetel volt az egyházközség tanácstermében. Az összejövetelt az ifjúság rendezte.

Kerékpárok az egyház szolgálatában. Az Egyházak Világtanácsa a magyarországi protestáns egyházak részére kerékpárokat adományozott, hogy ezek segítségével megkönnyíthessék munkájukat. Az Unitárius Egyház szintén részesült, százalékos arányban, az adományból. Képviselő Tanácsunk már át is vette az erre a célra adományozott négy kerékpárt s egyházközségeink között szétosztotta.

Józán Miklósné elhunyt püspökünk neje újra a fővárosban, kedves családja körében tartózkodik. Eből az alkalomból is meleg szeretettel köszöntjük.

Dr. Kiss Elek püspök

A Székelykeresztúron 1946. szeptember 15-én tartott Zsinati Főtanács dr. Kiss Elek teológiai tanárt, egyházi főjegyzőt választotta meg a József Miklós halálával megüresedett püspöki székbe. Ugyanakkor újraválasztotta az egyház két főgondnokát is: dr. Gál Miklós tordai ügyvéd, volt országgyűlési képviselő és dr. Mikó Lőrinc ny. táblai tanácselnök, több mint húsz esztendőn keresztül az egyház volt titkára személyében.

Dr. Kiss Elek püspök 1888-ban Medeséren (Udvarhely m.) született. Középiskolai tanulmányait a székelykeresztúri és kolozsvári unitárius főgimnáziumban szerezte. Teológiai tanulmányait Kolozsvárt végezte és lelkészi diplomát 1913-ban nyert. Teológiai tanulmányaival egyidőben folytatta egyetemi tanulmányait is és filozófiai és pedagógiai doktorrá lett. Ezen tanulmányai befejezése után 1913—1915 az oxfordi Manchester College növendéke, a nagy Carpenternek és társainak tanítványa. Hazatérte után Kissolyos (Udvarhely m.) papja, majd 1922-ben megválasztották teológiai tanárnak az ószövetségi tanszékre. 1938. óta egyházi főjegyző s ebben a minőségében a püspök helyettese volt.

Később is több ízben járt külföldön. 1925-ben résztvett az angol unitáriusok centennáris ünnepségein, 1934-ben a kopenhágai és 1927-ben a prágai nemzetközi unitárius kongresszusokon.

Mint fiatal egyetemi hallgató a kolozsvári egyetemen pályadíjat nyer pedagógiai munkájával. 1915-ben „Az értelmi és Erkölcsi nevelés viszonya”, c. két kötetes munkáját a Magyar Tudományos Akadémia dícséretre méltatta.

Az ószövetségi tudományos irodalomnak jeles munkása, a próféták világáról írt nagy munkája kéziratban kiadásra készen áll. E tárgykörből legjelentősebb munkája 1924-ben jelent meg: Az isteni törvény utja címen. Több könyvet fordított angolból. Nevezetesebb ezek közül: Carpenter: A kereszténység helye a világ vallásai között és Buddhizmus és kereszténység, valamint A. Hall D. D. — Beliefs of a unitarian — Egy unitárius hitvilága.

Cikkei jelentek meg az unitárius folyóiratokban és a napilapokban. Néhány éven keresztül Unitárius Evangélium címen egy folyóiratot adott ki.

A magyarországi unitáriusok köszöntik püspöküket, Dávid Ferenc utódát. Adjon Isten erőt számára, hogy a nagy szellemi örökséget megtarthassa és egyházunkat felvirágoztathassa. Isten áldása legyen elnöktársain, a két főgondnokon is, hogy fáradozásaik nyomán erősödjék az egyház s rajta keresztül terjedjen és hódítson az evangélium.

Rádió. Március 16-án, vasárnap d. e. 9 órakor unitárius vallásos félórát ad a rádió. Szolgál: **Bencke Márton** lelkész.

Vallástanítás. Iskolába járó növendékeinket és kedves szüleiket értesítjük, hogy Budapesten a vallástanítást azon a napon kezdjük el, amikor a polgármesteri rendelet szerint a tanítás általánosan megkezdődik. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a már kiadott polgármesteri rendelet szerint, a tüzelőanyag hiánya miatti szünet március 3-ig tart s amennyiben ezt a kényszerű szünetet nem hosszabbítják meg, úgy a vallástanítás is ezen a napon veszi kezdetét az eddig is fennálló csoportok helyén és idejében.

MÁV telepi istentisztelet. Értesítjük híveinket, hogy a X. kerületben, a MÁV telepi protestáns imaházban minden hó második vasárnapján d. u. 4 órakor istentiszteletet tartunk.

Bíró Lajos hódmezővásárhelyi lelkészünk hosszabb ideje beteg. Lapunk nevében is sok szeretettel köszöntjük a beteget és a mi egy Istenünk jószágos áldását kérjük, hogy minél előbb meggyógyulhasson s folytassa áldásos munkáját.

Jóakarattal szolgálnak...

Az amerikai Unitárius Segítő Bizottság, mely az összes háború sújtotta országokban végzi áldásos tevékenységét, minden faji, felekezeti és származásbeli megkülönböztetés nélkül, a fenti jelmonddal indította be éveikkel ezelőtt munkásságát.

E jóakarattal unitárius segítő szolgálat nyilatkozik meg az ország több inséges vidékén, nem unitárius magyarok között, amikor a segítő bizottság a kormány illetékes szerveinek támogatásával és azokkal együtt működve, támogatja azokat, akiket a háború vihara leginkább sújtott.

Az elmúlt ősz folyamán is ezekből az adományokból juttatott az amerikai unitárius egyház az unitárius gyülekezetek gyermekeinek cukrot és csokoládét, valamint később a nagybudapestieknek, tejkonzervet, sajtot és kakaós gyermektápszert is. Reméljük, hogy áldásos segítő tevékenységüket a tavaszon újra folytatni fogják.

Az angol unitárius gyülekezetek az angliai unitárius segítő bizottság felhívására használt ruhaneműt gyűjtöttek egybe, s amint a napokban ideérkezett levelükből értesülünk, sikerült végre szeretetadományait elindítani Magyarországra felé. Reméljük, hogy március hó folyamán már szétszétára is kerülhetnek.

Az amerikai unitárius segítő bizottság két képviselője tartózkodik jelenleg Magyarországon: Rev. Carleton Fisher, az amerikai univerzalista egyház lelkésze és Kojsza Iona, aki már Franciaországban éveken át dolgozott az unitárius segítőbizottság munkáiban. Az angliai segítőbizottság elnöke Rev. George J. Grieve londoni unitárius lelkész is jelezte, hogy prágai látogatását követően Budapestre is ellátogat.

Rev. C. Fisher lelkész szolgált az Unitárius Misszió Ház templomában február 23-án, d. e. 10 órakor a nemzetközi unitárius vasárnap alkalmával tartott ünnepélyes istentiszteleten.

Nőszövetségi élet. A budapesti nőszövetség a napokban tartotta meg tisztújító közgyűlését. Elnökké: Szent-Iványi Sándornét, ü. v. alelnökké: Vadady Albertnét, alelnökké: dr. Csiki Gábornét, titkárokká: Sepsy Jánosnét és Hegedüs Irmát, külügyi titkárrá: Ferencz Józsefnét, pénztárossá: Uzoni Gyulánét, ellenőrökké: Gidó Bélánét és dr. Bölöni Andrásnét választották. Vadady Albertné beszámolt a végzett munkáról. Mint a beszámolón kívül is tudjuk nőszövetségünk igen lelkesen és eredményesen működött. Egyházunk vezetői is a legteljesebb elismeréssel szólnak az általuk végzett nemes munkáról, de annak értékéről valamennyien is meggyőződhattünk. A közgyűlés alkalmával leányegyletünk tagjai beolvadtak a nőszövetségbe s munkájukat ezentúl annak keretében fogják kifejteni. Igen jól esett hallanunk arról a nemes egyetértésről, mely a nőszövetség munkájában megnyilvánul. Meggyőződésünk, hogy munkájuknak sikere is ebben rejlik. Ezért Vadady Albertné külön is elismerés illeti. A beszámoló felelevenítette azokat az eseményeket, melyeket a nőszövetség hívott életre: a szépen sikerült karácsonyfa ünnepélyt, mely az ostrom után, a régi szokások nyomán, elevenített fel s mely gyermekeink igaz öröme szolgált. Igen szép eredményekről hallottunk a szegénysegélyezés teréről és a szilveszteri társas összejövetel valamennyiünk számára felelhetetlen marad. A nőszövetség munkásai részéről, akik fáradhatatlanul igyekeztek másoknak örömet okozni, meg kell említenünk e helyen is Kálnoki Kis Jenőné, Vadady Albertné, Sepsy Jánosné, Kertész Lajosné, Kaposi Mária, dr. Bölöni Andrásné, Nagy Sándorné, Izsó Lászlóné és a beteg Uzoni Gyuláné nevét. Munkájukra pedig áldást kérünk.

Miért hiszek a haladó unitarizmusban

Az unitárius gondolat térhódítását mutatják azok a megnyilatkozások, melyeket az amerikai unitáriusok 125 éves folyóiratából, a *The Christian Register* egyik számából vettünk. Ezekben a szemelvényekben a mai amerikai társadalom vezető személyiségei adnak feleletet arra a kérdésre, hogy miért hisznek a haladó unitarizmusban.

A szabadelvűség hívó szava: szabaduljunk a hiszékeny szolgálkúságtól és előítéletektől; törekedjünk tárgyilagosságra; ápoljuk a vizsgálódás utáni vágyat és fokozatosan igyekezzünk eljutni a valóságok teljes ismeretén alapuló tiszta értékszemlélethez. Ez a törekvés vezet az alázatossághoz, mely nélkül célt nem érhetünk.

Aki eljutott annak a felismeréséhez, hogy a világnak szüksége van a szellemi szabadságra, az igyekszik szabadulni a dilettantizmustól, úgyszintén a haszontalan és önmagának való éléstől. A világnak a szabadság utáni vágyakozása ellenállhatatlan kényszerrel kötelezi őt, hogy annak megvalósítását szolgálja. Emberek, akik felismerték a lelki szabadság szükségszerűségét nem lesznek többé fáradt, közömbös szabadelvűek, akik tétlenül belemerülnek a gazdasági és szociális jólét élvezetébe. Úttörökké, előharcosokká válnak s minden erejükkel arra törekednek, hogy ne újakkal cseréljék fel, hanem teljesen széttörjék az emberi élet bilincseit.

A szabad vizsgálódás, a kutatás, a vizsgálódás utáni vágy, ez a szülőanyja minden szabadságnak. (Arthur E. Morgan, tervező mérnök.)

Egyetemes atomerő tünt fel a láthatáron, hogy rövid idő múltán összes mai intézményeinket elavultá tegye. Megjelenése nem is annyira veszedelmeket jelent, mint inkább egy új mozgó erőt az emberi élet számára itt a földön. Itt áll a demokratikus szabadságnak ez a hatalmas új eszköze készen arra, hogy építsen vagy romboljon aszerint, amint az emberiség határoz. Az egyház ténykedéseiben azt látszik mondani, hogy „építsen” bár azok az érdekek, melyek harcra sorakoznak a termodinamikus módszerek és eszközök folytán elkerülhetetlenül bekövetkező elavulással szemben „nem”-et mondanak. Az egyháznak mindenestre el kell ismernie az atomenergiát, mint az alkotás új erőforrásait. Azt hiszem, hogy az unitárius egyház az egyetlen az egyházak között, amely tisztában van a jelentőségével ennek az új világosságnak, mely lehetővé teszi az emberiség számára, hogy hamarabb megláthassa a demokrácia ígért földjét.

(Frank Lloyd Wright, a világ ma élő legnagyobb építésze.)

Ha valaha is volt korszak, amely hangosan követelte a lélek és az értelem szabadságát, az ember jogainak elismerését, az arany szabályok alapelveinek gyakorlati alkalmazását vagy, röviden az igazi vallásszabadságot, — úgy ez a mai valóban ezt cselekszi.

Megnyertünk egy hosszú és költséges háborút, melyet a totálitás despotái ránkényszerítettek. Ez azonban még nem jogosít fel arra, hogy most ölbe tett kezekkel várjuk, hogy a demokrácia erői önmaguktól mindent rendbehoznak. A szabadság fenntartása és megerősítése sohasem történt csak úgy magától, azért minden időben elszántan és határozottan meg kellett küzdeni. Hitler és Mussolini igaz, hogy meghaltak, de az önkény sötét erői, az egyén jogainak tagadása, a rablási vágy és az elnyomatás még mindig életben vannak.

Mennyiben tartozik ez az unitarizmusra? Éppen csak annyiban, hogy: az összes dogmatikus egyházakon felülállva az unitárius egyház hangsúlyozza ki az ember bennfekvő igazi értékét és azt az igazságot, hogy Isten iránti hódolatunkat embertársunkba vetett hit és bizalom által és a keresztény testvériség gyakorlása útján bizonyíthatjuk be igazán. Az unitarizmus a hittételek kötöttségétől megszabadulva jobb emberi viszonyok megteremtésében látja és keresi Isten országának földi megvalósítását.

(Winfred Overholser, elmegyógyász. Az Amerikai Elmegyógyászok Egyesületének választott elnöke.)

Hiszek a haladó unitarizmusban és a vallási liberalizmusban, mert ezek éltetik leginkább a reményt, hogy az értelem teljes mértékben azt tehesse, ami a legjobb. Isten értelemmel és lelkiismerettel ajándékozta meg az embert. Ezek barátai és nem ellenségei egymásnak. Ha nem befolyásolják, vagy nyomják el egyiket sem, feltétlenül Isten akaratát teljesítik. Az emberi haladás alapföltétele a szabad értelem és a tiszta lelkiismeret.

A gyáva és rövidlátó gyakran nem veszi észre a legjelentősebb dolgokat és jelentéktelen problémákon rágódik. Ha a múlt fejlődési vonalát vizsgáljuk, azt látjuk, hogy az ember hihetetlen magasságokig tudott felemelkedni mindenkor, amikor erre alkalom kínálkozott. Tévedünk, ha tökéletes befűzettséget várunk, amikor örvendezünk azon, hogy felfedeztünk egy becsületes embert, egy szabad, világos elmét vagy egy őszinte lelkiismeretet.

Épen úgy hiszem, hogy az egyének a lélek útján a hittételek és dogmák mankója nélkül kell járnia és megfeszített küzdelemmel arra törekednie, hogy szellemi izmai kierősödjenek és végül feltétlenül bízni kell a maga szabad lelkiismeretében, mint Isten adta vezetőben, mert ez a vezető nem engedi meg soha, hogy az igazság elől formulák vagy ceremóniák mögé rejtőzzék. Ez az a szempont, amit szerintem a haladó unitarizmus és a vallási liberalizmus képvisel.

(L. Welch Pogue a Polgári Légelhajozási Tanács elnöke.)

Az egész világon a legnagyobb erő ma, mely egyesíti az embereket: a szabadság utáni vágy. A szabad emberek ráébredtek arra, hogy erejüket nagy cél elérése érdekében egyesítsék. Most már nem anarchia vagy fasizmus között kell választanunk, mert ma már hozzá lehet és hozzá kell juttatni az embert a mi demokratikus felfogásunk szerinti jogaihoz. Az egyesült világ a baráti megértés világa, amely nem tartható fenn a bizalmatlanság, gyűlölködés és félelem légkörében.

Tudomány a legfőbb tényező: a társadalom tudományok, behatolva az emberi viszonyok és az értékek mélységeibe, alkotják az új arcvonalat, de amikor erkölcsi és lelki elhatározásokhoz érkeznek az összes tudományok átadják a vezetést a vallásnak, hogy megvilágítsa és átformálja az ember lelkét.

Rám nézve valóban felemelő, hogy ezekben a küzdelmes időkben Jefferson, Emerson és Horace Mann vallására irányíthatom érdeklődésemet. Az igazság korlátolatlan fejlődési elvének elfogadása a tudományban, a dogmatikus hittételektől való szabadulás, valamint a belső egyházi életben a komplikált szervezet hiánya és mindezek felül a demokratikus haladás kihangsúlyozása a vallásban: mindezek a tényezők magukban is a legszélesebbkörű érdeklődést válthatják ki az unitarizmus egyszerű, világos hitelvei iránt. Most azonban az Unitárius Segélyakció nagyszerű teljesítménye világossá tette valamenynyünk előtt, hogy mit jelent a vallás a nyomorban szenvedőknek a gyakorlatban.

A gyökerek valóban mélyre hatoltak, hogy a liberális szellem új erőhöz jusson. A jelszó: haladás!

(George D. Stoddard, az illinoisi egyetem elnöke. New York állam volt nevelési megbízottja. Japánban Mac Arthur tábornok mellett működő Amerikai Nevelésügyi Bizottság elnöke.)

UNITARIUS ÉLET

I. évf. 1. szám. — 1947. március 15.

A lap tulajdonosa a Magyarországi Unitárius Egyház.

Felelős szerkesztő és kiadó: Kereki Gábor.

Évi előfizetési ára: 12 forint.

Nyomatott Máté Ernő könyvnyomdájában, Budapest, VIII., József-utca 41. sz.